

Tristan da Cunha

Af Ib Krarup Rasmussen

De engelske kolonimærker fra især det 20. århundrede har altid fascineret mig. Det er især de graverede mærker med kongens eller dronnings portræt i en ramme i en farve og et motiv i frimærkets midte med et lokalt motiv som regel i en anden farve.

De fascinerede mig som ung samler, hvor jeg kun havde enkelte af mærkerne: fra Guldkynten med slottet Christiansborg,

løver og giraffer fra Kenya, en tiger fra Malaya osv. Det var dog altid de lavere værdier jeg havde, aldrig hele serier, hvor der især var dyrere højværdier - frimærker i 5 og 10 shilling, for ikke at tale om pundmærker.

Som det ofte sker med hobbyer: det er der er svært opnåeligt som barn, bliver pludselig lettere at få adgang til som voksen.

Jeg har nu i en periode samlet mange af disse engelske kolonimærker og vil derfor delagtig-

gøre læserne i disse fantastiske udgaver.

Rækkefølgen vil være tilfældig, og jeg starter med Tristan da Cunha. Det er skyldes, at jeg for nylig har erhvervet et klassisk brev fra øgruppen med dansk islæt, som iøvrigt også rækker ind over et andet af mine samleområder: tofarvet Chr. X Danmark.

En dansk eventyrer Knud Andersen tog i 1930 sin familie med hustru og 3 børn på 3, 6 og 11 år,

Brev skrevet af Knud Andersen på skibet „Monsunen“. Brevet blev afleveret til postmesteren på Tristan da Cunha ca. 15. marts 1930 sammen med 160 andre breve. Brevet var ufrankeret. Det blev påført cirkulært stempel „Tristan da Cunha“ af postmester Partridge. Det blev befordret i april måned til Argentina og derfra videresendt til København. Porto for ufrankeret UPU-brev var 50 cents, hvilket i 1930 svarede til 50 øre. Portomærke 50 påsat i København og afstemplet 1-5-1930

en hund samt ekstra søfolk på en tur på kryds og tværs over Atlanterhavet.

Ruten gik bl.a. fra Sydamerika tværs over Atlanten i vindbæltet til Sydafrika via Tristan da Cunha. Knud Andersen skrev senere en bog om oplevelserne: „Med „Monsunen“ paa Atlanterhavet“, Gyldendal 1931.

Der er nogle optegnelser omkring postforholdene i bogen. Der er nogle tidsangivelser i bogen, men det er ikke helt klart, hvornår skibet ankommer til Tristan da Cunha.

Han beskriver, at der var kraftig brænding, da de fik øen i sigte, at øboerne havde tændt bål, så man kunne orientere sig, og at da skibet var tæt på land, fik de besøg af nogle af beboerne i to både.

„Nu kunde man se, her var Sø. Det ene Øjeblik red Baadene omtrent i Højde med vore Salingshorn, og i det næste saa det ud, som om vi skulde slingre ned over dem. Men Tristan da Cunhafolkene er i deres skrøbelige Fartøjer Baadfolk for Herren. Vi hev hver Baad en Fangline, og lidt efter lidt var begge Besætninger om Bord med deres Stormlygter, Postsække, Postpakker, små sække med Æbler, Kartofler, polerede Ko- og Vædderhorn, Lammeskindstæpper og Pingvinskindsprydelser. 30 Mænd, unge og gamle, med de mærkeligste Ansigter, jeg har set paa et Sted, trængtes sammen i Salonen med et Krus dampende Kaffe og en svær Cigar, som dog ikke een af dem tændte.“ (s. 101)

„Monsunen“s rute på kryds og tværs over Atlanterhavet. Den samlede sejllængde var 26000 sømil

Der var meget sjældent skibsløjlighed på den tid til øen (øerne), og derfor benyttede man enhver lejlighed til at få bragt post af sted.

Man kunne jo ikke vide, om skibet bare ville proviantere og så fare videre eller rent faktisk gøre ophold.

Knud Andersen gjorde ophold nogle dage og besøgte forskellige steder på øen.

Ved afrejsen tog man postsække og postpakker med og faktisk også et par passager, bl.a. også en Tom Rodgers, der skulle på hospitalet i Sydafrika.

I Edmund Proud: *The Postal history of Ascension, St. Helena & Tristan da Cunha*, er der på side 181 er oversigt over, hvor mange skibe, der besøgte Tristan da Cunha. I 1930 var det kun 3 skibe - et sejskib („Monsunen“) og 2 dampskibe. 3-4 skibe om året var meget normalt.

Så det er et meget isoleret samfund, vi her har med at gøre.

Fakta om Tristan da Cunha

Som kortet viser er øen placeret i det sydlige Atlanterhav mellem Buenos Aires og Kapstaden. Øen er en vulkanø og er placeret på et hotspot lige oven på den midtatlantiske havryg. I 1961 var øen udsat et vulkanudbrud, som bevirkede, at befolkningen måtte evakueres til Sydafrika.

I virkeligheden er der tale om en øgruppe bestående af hovedøen Tristan da Cunha, som er den eneste, der er bebøet, Inaccessible og Nightingale Island, samt to små øer Middle og Stoltenhoff, som ligger ved Nightingale. Længere væk (ca. 200 sømil) hører Gough Island også til øgruppen.

Øen blev opdaget i 1506 af den portugisiske opdagelsesrejsende Tristan da Cunha på vej syd om Afrika. Efter en lidt omskiftelig tilværelse, hvor både hollændere, franskmænd og amerikanere gjorde krav på øen, blev den endelig besat af englænderne i 1816

i forbindelse med interneringen af Napoleon på St. Helena. Engländerne frygtede, at Tristan da Cunha kunne fungere som et støttepunkt for franskmændene i et forsøg på at befri Napoleon.

Den engelske garnison forlod øen et par år senere, og efter nogle mere eller mindre heldige forsøg på bosættelser fra forskellige side var der omkring 1850 ca. 100 indbyggere.

I 1850erne og 1860erne var der stor aktivitet i området med hvalfangst. Det ophørte imidlertid, og da øen i 1885 blev ramt af en katastrofe: 15 mænd i en redningsbåd druknede, troede man fra engelsk side, at befolkningen måtte evakueres. Man sendte båden Thalia på vej til Sydafrika via Tristan da Cunha, men kaptejnen kunne konstatere, at befolkningen ikke led nogen nød, og at der ikke var grund til at foretage en evakuering.

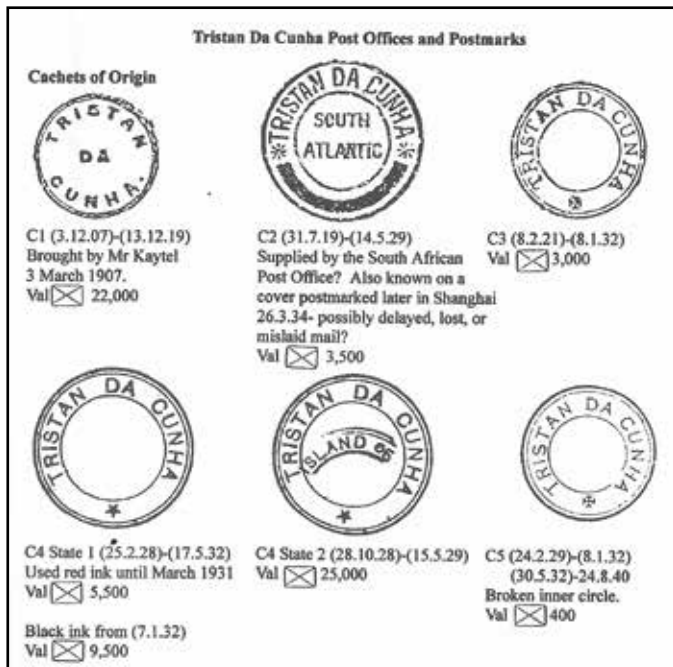
Tristan da Cunha er idag et såkaldt britisk oversøisk territorium ledet af guvernøren på St. Helena.

Postforbindelsen

Tristan da Cunha fik først frimærker i 1952. Indtil da kunne breve fra øen sendes ufrankeret mod selvfølgelig, at modtagerne betalte efterporto. Der kunne benyttes engelske frimærker, men så skulle afsenderen selv have dem med.

Brevene blev forsynet med et rundt stempel. Oversigt over de første ses ovenfor.

Som sagt var postforbindelsen før 2. verdenskrig til den øvrige verden „ved lejlighed“. I 1930erne var det mere almindeligt, at forskellige lineskibe tog post

Oversigt over de tidligste afgangsstempler fra Tristan da Cunha, som det kan ses er de fleste rasende sjældne. Stempelen på den viste kuvert er C5, som er den mest almindelige

Knud Andersen sammen med pastor Partridge, som i 1930 også var øens postmester

Den første frimærkeserie udkom 1. januar 1952 og bestod af 9 værdier St. Helena frimærker med sort overtryk: Tristan da Cunha fra 1/2 d til 10 shillings

2. januar 1954 udkom denne dagligserie - Stanley Gibbons nr. 14-27 - motiverne er beskrevet nedenfor

med. Det første egentlige posthus blev oprettet 1. januar 1952 og samtidigt udkom de første frimærker.

Man havde planlagt en serie billedmærker i tofarvet tryk med Georg VI's portræt i et omrids af en våbenskjold, men da kongen døde 6. februar 1952, blev serien selvfølgelig opgivet.

De samme motiver blev brugt til den første rigtige dagligserie med Dronning Elisabeth II's portræt, men våbenskjoldet blev kasseret og i stedet kom portrættet i en oval med krone på.

Motiverne - geografi

4d mærket i tyrkisblå og dytblå viser Tristan da Cunha set fra sydvest. Øen er ca. 45 km i omkreds. Vulkanen rejser sig ca. 2000 meter over havets overflade. I krateret er der en sø. Den eneste rigtige by på øen hedder Edinburgh efter the duke of Edinburgh (Dronnings Victorias søn nr. 2), som besøgte øen i 1867 som kommandør på skibet Galatea. Dette skib vises iøvrigt på 4 1/2 d. værdien i skibsserien fra 1965. Værdien 1 shilling viser øens kirke, som Knud Andersen

Knud Andersens billede fra 1930 af kirken på øen som er motivet på 1 shilling værdien

også besøgte og fotograferede. Kirken blev opført i 1923.

6 pence værdien viser øen Inaccessible set i det fjerne fra Tristan da Cunha. 9 pence værdien øen Nightingale.

Erhvervslivet

1/2 d.mærket viser en Languster, som er en vigtig fangst for indbyggerne. Man brugte en båd som f.eks. vist på 3 d. mærket. Bådene er lavet af huder fra søelefanter og er normalt ca. 8 meter lange. Der er som regel

enbesætning på 7 mænd, og båden kan opnå en hastighed i favorabelt vejr på 8 til 9 knob.

Værdien 2d i gråviolet og brunorange viser fabrikken Big Beach, som forarbejder Languster, fortrinsvis i dåser til eksport. Fabrikkens stod færdig i 1949.

Værdien 5 pence i smaragdgrøn og sort viser piger på æsler i kartoffelmarkerne. Kartoffelmarkerne er omgærdet af sten, og der er ca. 500 marker på øen. Kartoffler er et vigtigt nærings-

Serie fra 1960 - SG nr. 28-41 som viser forskellige havdyr, fisk mm fra havet omkring Tristan da Cunha. Udgaven fra 1960 er i engelsk mønt

1960 serien udkom i 1961 i ny valuta - nemlig i sydafrikanske rand. Dog kun i 13 værdier i stedet for de oprindelige 14

middel på Tristan da Cunha. De bruges også som foder til husdyrene.

1 penny mærket i violet og blågrøn viser hør som kartes. Hør bruges som tagmateriale. Man dyrker New Zealandsk hør alene for det formål at bruge det til tagbeklædning.

10 shillingsmærket viser en spinderok, som kvinderne på øen bruger til at forarbejde ulden fra fårene. Ulden bliver så brugt til at fremstille strømper og trøjer.

Naturen

De sidste 4 værdier i serien har motiver fra naturen på Tristan og de omliggende øer.

På 1 1/2 penny værdien viser en lille pingvin: Rødfodet springpingvin. Den skulle an-

giveligt være den pingvin, der har det værste temperament.

2 1/2 sort og rød viser tre eksemplarer af en albatros, som er vigtig på øen. Den hedder hel korrekt Den atlantiske gulnæsedede albatros eller som den hedder lokalt - The mollymauk.

Den spises og var på et tidspunkt ved at uddø. Det er en af de mindste albatrosser, og den yngler kun på Tristan da Cunha.

Den sidste fugl afbildet på 5 shilling værdien er Atlantisia Rogersi - en fugl i vandhønsfamilien. Den lever på øen Inaccessible og er den mindste eksisterende fugl, der ikke kan flyve. Den er i familie med Kiwien.

Værdien 2 shilling 6 pence viser en søelefant på øen Gough, der tidligere hed Diego Alvarez.

Senere udgaver

I 1960 erstattedes denne udgave med en serie med havdyr, fisk mm.

Serien udkom i to forskellige valutaer. Vulkanen på Tristan da Cunha gik nemlig i udbrud i 1961. Beboerne blev først evakueret til øen Nightingale, men blev snart evakueret videre af en hollandsk skib Tjisadane, som

i øvrigt er afbildet på 1 shilling-værdien i skibsserien afbildet på næste side.

Skibet sejlede øboerne til Kapstaden. Og derfor udkom fiskeserien igen (i 1961) nu i sydafrikansk valuta - cent og rand. Indbyggerne blev senere sejlet til England.

I 1963 - nærmere bestemt 24. oktober 1963 - gik rejsen så tilbage til Tristan da Cunha med afsejling fra Southampton og denne gang med det danske skib M/S Bornholm, som vises som topværdien i skibsserien (10 shilling).

Skibsserien er fra 1965.

Der er flere fugleserier fra Tristan da Cunha. Den viste, hvor Dronning Elizabeths silhuet stadig er på, er fra 1977.

Litteraturliste

Stuart Rossiter og John Flower: The Stamp Atlas, 1986

Stanley Gibbons - part one - British Commonwealth, 1967 og 1975

E. Proud: The postal history of Ascension, St. Helena & Tristan da Cunha, 2005

Knud Andersen: Med „Monsunen“ paa Atlanterhavet, Gyldendal, 1931.

Nick Halewood: Queen Elizabeth Definitives, part 50 - Tristan da Cunha, Gibbons Stamp Monthly, april 2008, side 78-80.

